
PLATFORMA TRI SLOBODE

SLOBODA UDRUŽIVANJA
SLOBODA OKUPLJANJA
SLOBODA IZRAŽAVANJA

Tri slobode pod lupom

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji tokom vanrednog stanja

30. april- 04. maj 2020. godine

Sloboda udruživanja, okupljanja i izražavanja

1. Novinarka portala Nova.rs [Ana Lalić](#) koja je bila uhapšena zbog objavljivanja teksta o lošem stanju Kliničkog centra Vojvodine, dobila je zvanično rešenje Osnovnog javnog tužilaštva u Novom Sadu da se obustavlja krivični postupak koji je protiv nje bio vođen. Iako je njena nevinost zvanično utvrđena, nije se oglasila predsednica Vlade [Ana Brnabić](#) koja ju je prethodno optužila za iznošenje lažnih vesti. Nedugo nakon toga, novinarka Lalić primetila je da je neko [probušio gumu](#) na njenom automobilu, što imajući u vidu da automobil nije koristila pet dana, kao i da učestalo dobija pretnje, ukazuje na moguću povezanost sa hajkom koja se protiv nje vodi već nedeljama zbog čega je slučaj prijavila policiji. [Uredništvo portala Nova.rs](#) saopštilo je da će u slučaju da se nešto desi novinarki Ani Lalić odgovornost za to snositi država i njeni najviši funkcioneri, kao i da će se ovaj slučaj naći u nekom od budućih izveštaja Evropske komisije o napretku Srbije. Zabrinutost za njenu bezbednost izrazilo je i [Nezavisno udruženje novinara Vojvodine](#) koje zahteva od nadležnih organa da po hitnom postupku utvrde da li je njena bezbednost ugrožena i da shodno tome preduzmu adekvatne mere.

2. Poslanik Srpske napredne stranke [Aleksandar Marković](#) verbalno je napao veliki broj medija zbog navodne kampanje protiv predsednika Aleksandra Vučića u toku trajanja pandemije izazvane korona virusom. U svom obraćanju u Narodnoj Skupštini, eksplicitno je pomenuo N1, TV Nova S, TV Šabac, Vreme, NIN, Nedeljnik, portale Direktno.rs, Istinomer, Raskrikavanje kao i „razne cinsove, birnove, krikove i ostale“. U toku svog obraćanja pomenuo je i novinara Dinka Gruhonjića, za koga je njegov kolega, takođe poslanik, prof. dr Marko Atlagić nazvao „izdajničkom bitangom“. [Nezavisno udruženje novinara Vojvodine](#) upozorilo je da se na ovaj način urušava ugled Parlamenta, a od njega pravi poligon za napade na novinare. U svom saopštenju zaključuju da je dužnost poslanika da se upoznaju sa Kodeksom novinara Srbije i Ustavom koji garantuje slobodu medija, kao i sa notornom činjenicom da objektivno informisanje ne predstavlja opoziciono delovanje i da političari ne smeju da posmatraju novinare kao političke neprijatelje.

3. Nedugo nakon hakerskog napada na sajt [Portala 021](#) i napada na komentare i reakcije koje su ostavljali čitaoci, ponovo je uspostavljena kontrola i normalizovan je rad sajta. Iz ovog portala ističu da su bili mete konstantnih napada botova na ankete i komentare na ovom portalu, zbog čega će morati da uvedu nove metode zaštite.

4. [Radio DIR iz Rume](#) upitao je Vladu Republike Srbije, Ministarstvo kulture i informisanja kao i Nezavisno udruženje novinara Srbije zbog čega je njihovom novinaru onemogućeno da postavi pitanje na konferenciji za medije Kriznog štaba, ističući selektivnost u odabiru novinara kojima se dopušta da postave pitanja. Takođe su podsetili da je prethodno zabranjeno prisustvo na konferenciji njihovom novinaru. Ovaj slučaj je samo jedan u nizu koji oslikava neprofesionalan odnos prema medijima i neodgovorno ponašanje kojim se onemogućava nesmetan rad medija, što za posledicu ima lošiju informisanost građana.

5. [Udruženje za zaštitu ustavnosti i zakonitosti](#) saopštilo je da je napadnut novinar kikindskog radija „DIR“ zato što je snimao grupu muškaraca koji su sa razglasa puštali poruke protiv opozicionih političara. Tom prilikom novinar Darko Varađanin imao je dozvolu za snimanje, ali mu je nepoznati muškarac udarcem u ruku izbio telefon uz upućivanje uvreda i psovki. Policija je sačinila službenu belešku povodom ovog incidenta, ali još uvek nije poznato da li je pokrenut postupak protiv učinioca. Dodatnu težinu ovom incidentu daje činjenica da se desio u toku performansa aktivista vladajuće stranke koji, pritom kršeći zabranu kretanja, ugrožavaju bezbednost građana upotrebom velikih količina pirotehničkih sredstava. Neophodno je da nadležni organi hitno reaguju i zaštite bezbednost građana, kao i novinara koji izveštavaju o tim dešavanjima.

6. Jedan od najvećih izazova od uvođenja vanrednog stanja jeste obezbeđivanje adekvatne informisanosti građana na lokalnom nivou. Novinari lokalnih redakcija su neretko bili suočeni sa nemogućnošću da dobiju izjavu od strane rukovodilaca nadležnih ustanova, niti da od tih ustanova dobiju zvanične podatke o stanju u vezi sa pandemijom korona virusa. Takav problem je naročito izražen u [Valjevu](#), gde su nakon samo sedam dana ukinute onlajn konferencije na kojima su novinari mogli da postave pitanje članovima kriznog štaba. Imajući u vidu da je pravovremeno informisanje jedan od najvažnijih elemenata borbe protiv pandemije, na ovaj način se dodatno otežava ta borba i otvara prostor za širenje lažnih i neproverenih vesti.

7. Više opozicionih stranaka, pokreta i inicijativa uputilo je [zahtev Regulatornom telu za elektronske medije](#) da pokrene postupak oduzimanja licence Radiju „Pink“ zbog učestvovanja u negativnoj kampanji protiv jednog opozicionog lidera puštanjem sedmominutnih snimaka psovki i uvreda na račun Dragana Đilasa. Na taj način se pruža logistička podrška aktivistima vladajuće stranke koji svako veče, kršeći policijski čas, protestuju protiv opozicije, ugrožavajući bezbednost ljudi i imovine upotrebom velikih količina pirotehničkih sredstava.

8. Svetski dan slobode medija [Ministarstvo kulture i informisanja](#) obeležilo je saopštenjem u kojem se ističe važnost objektivnog informisanja a u kojem medije podsećaju na njihovu obavezu da istinito informišu građane. Ova konstatacija, koja je u osnovi tačna, deluje neprimereno ukoliko se ima u vidu da Ministarstvo nije reagovalo na slučaj nezakonitog hapšenja novinarkе Ane Lalić, na promovisanje nadrilekarstva od strane jednog broja medija, kao ni u brojnim drugim slučajevima kada je bezbednost novinara bila ugrožena. O stanju slobode medija govore brojni izveštaji domaćih i međunarodnih organizacija, a taj položaj je dodatno otežan u uslovima vanrednog stanja o čemu govori [izveštaj Balkanske mreže za razvoj civilnog društva](#). U njemu se navodi kako mere koje su države tog regiona

primenjivale tokom krize nisu uvek bile srazmerne pretnji i da nisu bile u skladu sa međunarodnim standardima, poput uvođenja cenzure radi navodne borbe protiv lažnih vesti. Na naročito težak položaj novinara ukazao je i Sindikat novinara Srbije pozvavši kolege da se pridruže akciji „[Pet minuta gromoglasne tišine](#)“. Akciju koja podrazumeva isključivanje tona i zamračivanje ekrana u periodu od 12:00 do 12:05 podržali su Nezavisno udruženje novinara Srbije, Nezavisno društvo novinara Vojvodine i Granski sindikat kulture, umetnosti i medija "Nezavisnost". U njihovom saopštenju se zaključuje kako je „nastavak ugrožavanja slobode informisanja i javnog izražavanja i ove godine evidentirali su Reporteri bez granica koji su na listi medijskih sloboda za 2020. godinu Srbiju rangirali na 93. mesto izmedju ukupno 180 posmatranih zemalja, što u odnosu na prošlu godinu predstavlja pad za tri mesta“.

Ostale slobode

Tokom vanrednog stanja Građanske inicijative će izveštavati i o kršenjima ostalih ljudskih prava.

1. [Kao odgovor na performans građana](#) koji se sastoji u lupanju u šerpe u cilju iskazivanja nezadovoljstva zbog načina na koji vlast postupa u toku vanrednog stanja pristalice vladajuće stranke nastavljaju sa performansima koji uključuju [upotrebu pirotehničkih sredstava](#) kao i emitovanje uvredljivih poruka na račun jednog opozicionog lidera. Takva akcija izazvala je niz problema, počevši od toga da se upotrebom baklji ugrožava bezbednost, ali i da su stanari pojedinih zgrada postali žrtve nepoznatih muškaraca koji neovlašćeno u njih ulaze i neretko se sukobljavaju sa stanarima. Dodatan problem je to što akteri tih incidenata svakodnevno krše naredbu o zabrani kretanja, kao i to što u njima učestvuju i neki od nosilaca vlasti poput [predsednika Gradske opštine Palilula Niš Aleksandar Ždrale](#), ali pre svega činjenica da uglavnom izostaje reakcija nadležnih organa što samo pojačava osećaj nesigurnosti kod građana. Jedan od najzabrinjavajućih slučajeva dogodio se u Novom Sadu, kada su pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova legitimisali i nedugo zatim [pustili grupu od 15 muškaraca](#) koji su učestvovali u takvom performansu „zato što su imali dozvole za kretanje“, iako i pored toga je jasno da su svojim ponašanjem prekršili više zakonskih zabrana. S druge strane građani su neretko prepušteni sami sebi, što je bio slučaj sa stanarima jedne zgrade u [Novom Sadu](#) koji su odbili da puste nepoznata lica da se popnu na krov zgrade kako bi napravili „bakljadu“. Da ni građani više ne očekuju reakciju nadležnih, već da se u zaštiti svoje i bezbednosti svojih porodica oslanjaju na druge učesnike govori slučaj stanari jedne zgrade u beogradskom naselju Karaburma koji su pojednicima koji su pokušali da uđu u njihovu zgradu „pretili“ da će na lice mesta pozvati novinare [televizije „N1“](#). Ovakvi slučajevi, kao i tradicionalno sporo ili nikakvo reagovanje policije, samo podstiču stvaranje dubljih društvenih podela i atmosfere u kojoj je huligansko ponašanje prihvatljivo, a građani prepušteni sami sebi u odbrani od nasilja i uništavanja njihove imovine.

2. Aktivisti vladajuće Srpske napredne stranke su doneli ozvučenje preko puta zgrade u kojoj žive maloletna deca opozicionog lidera [Dragana Đilasa](#) i puštali snimke u kojima se on optužuje da je lopov i poziva da vrati ukradeni novac. Ova akcija je nastavak višegodišnje kampanje protiv njega koja je uglavnom vođena putem pro-vladinih tabloida. Na ovaj način politička borba je izašla iz svih granica normalnosti i prerasla u otvoreni progon političkih protivnika. Naročito je opasna činjenica da su nakon ovog dela učinioci pobjegli u zgradu [gradske opštine Vračar](#) što, uz odsustvo reakcije policije, svedoči o tome da je reč o planiranoj akciji podržanoj od strane državnih struktura. Dan nakon ovog incidenta

nekoliko stotina građana, na čelu sa liderima opozicionih organizacija, okupilo se na istom mestu kako bi pružilo [podršku Draganu Đilas](#) i iskazali protest protiv nedopustivog načina vođenja političke borbe.

3. Nakon što je stručna javnost ukazala na neprihvatljivu praksu suđenja preko Skajpa, [Prekršajni sud u Bečeju](#) uveo je još bizarniju praksu koja podrazumeva da u toku suđenja okrivljeni stoje napolju, dok ih sudija saslušava iz unutrašnjosti zgrade. Ovo nesvakidašnje rešenje koje vređa dostojanstvo okrivljenih pravda se navodnim nedostatkom prostora koji bi omogućio poštovane održavanje fizičke distance među prisutnima. Apsolutno je legitimno voditi računa o fizičkom zdravlju svih učesnika, ali je neophodo omogućiti uslove za normalno iznošenje odbrane ali i poštovanje dostojanstva okrivljenog.

4. Građani koji su okupljeni oko udruženja „[Komšije sa Dorćola](#)“ protestovali su tokom večernjih sati, u vreme zabrane kretanja zbog pokušaja nadležnih gradskih službi da započnu radove na izgradnji trolejbuske mreže, protiv čega su se meštani ovog dela opštine Stari grad bunili mesecima unazad. Tokom trajanja [protesta](#) bili su prisutni pripadnici policije, ali niko od prisutnih nije bio priveden. Ovakav pokušaj izvođenja radova predstavlja i svesnu nameru da se zloupotrebom vanrednog stanja onemogućiti iskazivanje nezadovoljstva građana, zbog čega su se oni odlučili na legitimnu primenu metoda građanske neposlušnosti.